

De vissen uit grootvaders tijd en nu!

Contactpersoon:
Claude Belpaire, tel.: 02-657.03.86;
e-mail: claudio.belpaire@lin.vlaanderen.be

In opdracht van de afdeling Water (AMINAL) werd door het IBW een vergelijkende studie van de historische en actuele toestand van de visstand in Vlaamse rivieren en kanalen uitgevoerd. Het doel was het opzoeken en bijeenbrengen van historische gegevens over de visbestanden in Vlaamse waterlopen, het vergelijken van de toestand van de visbestanden vroeger en nu en het omschrijven van relaties tussen (historische) visbestanden en de verschillende typologieën, teneinde referentiebeelden voor waterecosystemen van verschillende typologie te schetsen.

Hiertoe werden wetenschappelijke werken geraadpleegd, maar ook archieven, vulgariserende hengeltijdschriften en andere informatiebronnen. Ook de collecties van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen werden nagegaan. Het tijdschrift *Pêche et Pisciculture* bleek heel wat informatie te bevatten en de jaargangen van 1890 tot 1943 (ca. 10 000 bladzijden informatie) werden daarom uitvoerig geraadpleegd.

De gevonden historische gegevens waren afkomstig uit het tijdsvak 1840-1950. Ook toen al had de visstand te lijden onder antropogene invloeden. Verstoringen van water- en structuurkwaliteit waren al langer

aan de orde, en ook visserijgebonden verstoringen zoals visserijdruk en het uitzetten en introduceren van vissen hadden een duidelijke impact op de toenmalige vispopulaties.

Eén van de eerste tekenen van verstoring van onze vispopulaties was de algemene achteruitgang van de (grote) migratoren. Trekvisen tussen zee- en zoetwater zoals rivier- en zeeperk, steur, bot, de zalmachtigen, elft, fint, houting en paling waren de eerste soorten die achteruitgang vertoonden, sommigen zelfs in die mate dat ze volledig uit Vlaanderen verdwenen. Vooral migratiebelemmeringen en de verstoring van de geschikte reproductieomstandigheden lijken aan de basis te liggen van hun verdwijning.

Naast de migratoren kenden ook de stroomminnende soorten in de loop van vorige eeuw een danige achteruitgang. Soorten zoals kopvoorn, serpeling, alver, rivierdonderpad, kwabaal en beekperk die nogal wat eisen stellen aan de kwaliteit van hun habitat of aan de waterkwaliteit blijken in heel wat gevallen zeer vlug te zijn verdwenen.

Ook de introductie en de verspreiding van exoten werd gedocumenteerd. Er blijken rond de eeuwwisseling heel wat introducties van diverse vissoorten gebeurd te zijn,

en dit op talrijke plaatsen. Deze introducties hadden een wisselend succes: alhoewel meerdere soorten vrij vlug verdwenen na hun introductie hebben vele niet-inheemse soorten zich toch in stand kunnen houden en vaak ook hun areaal kunnen uitbreiden.

De resultaten van deze studie zijn een aanzet voor het schetsen van referentiebeelden voor de visstand van onze Vlaamse rivieren en kanalen. Per (sub)bekken kunnen nu streefbeeldens omschreven worden afhankelijk van de beleidsscenario's. Voor het opstellen van deze streefbeeldens zal men moeten uitgaan van wat redelijkerwijze kan verwacht worden (bij gewijzigd versus ongewijzigd beleid). Uiteraard zal dit in overleg met de verschillende actoren rond het water- en milieubeleid in het kader van het integraal waterbeheer dienen te gebeuren.

Vrielynck, S., Belpaire, C., Stabel, A., Breine, J. en Quataert, P., 2002. *De visbestanden in Vlaanderen anno 1840-1950. Een historische schets van de referentietoestand van onze waterlopen aan de hand van de visstand, ingevoerd in een databank en vergeleken met de actuele toestand.* Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer en afdeling Water, AMINAL.

Foto: Scheldevisserij te Baasrode rond 1900 (Foto : Scheepvaartmuseum Baasrode)

RESULTATEN VAN HET VLAAMSE PALINGPOLLUENTENMEETNET

Het Vlaamse palingpolluëntenmeetnet ging reeds van start in 1994. Zopas is er een rapport verschenen met een compilatie van de resultaten van dit meetnet over de periode 1994-2001. Tijdens deze periode vonden 317 bemonsteringen plaats op 260 verschillende locaties. Behalve de standaardanalyses (zware metalen, PCB's en organochloorpesticiden) werden er op de verzamelde palingen ook nog bijkomende onderzoeken uitgevoerd op endocriene verstoring, dioxines, gebromeerde vlamvertragers en parasieten. Deze nevenonderzoeken gebeurden in samenwerking met KULeuven, Universiteit Gent, Universiteit Antwerpen, Rikilt en RIVO. De standaardanalyses werden uitgevoerd door het Centrum voor Onderzoek in Diergeneeskunde en Agrochemie en het Departement voor Zeevisserij.

De belangrijkste resultaten uit het onderzoek zijn:

(1) op 80% van de locaties werd er een overschrijding van de Belgische PCB-norm aangetroffen, (2) er lijkt een goede correlatie te zijn tussen de vervuiling aangetroffen in paling en in roofvis van eenzelfde plaats, (3) in Vlaanderen, voornamelijk in de Westhoek, worden in vis nog steeds extreem hoge linaandconcentraties (een pesticide) aangetroffen (4) de herkomst van veel vervuilende stoffen, die al geruime tijd verboden werden, blijft nog steeds onduidelijk, (5) paling blijkt zeer bruikbaar als biomonitor voor de vervuiling van een aantal polluenten en dient te worden opgenomen in de milieurapportage naast de bestaande methoden en (6) de afstemming van het waterbodemeetnet van de VMM en het palingpolluëntenmeetnet is reeds goed op weg maar dient nog verder te worden uitgebouwd.

Het volledige rapport en meer informatie hieromtrent is te raadplegen op de website: www.ibw.vlaanderen.be bij 'Visstand' en onder het thema 'Vispopulatie-onderzoek en vis- en milieukwaliteit'.

Contactpersonen:
Geert Goemans, tel. 02-657.03.86; e-mail: geert.goemans@lin.vlaanderen.be
Claude Belpaire, tel. 02-657.03.86; e-mail: claudio.belpaire@lin.vlaanderen.be

Stroomgebiedsneerslagen van het Vlaams meetnet

Ter ondersteuning van het beheer van de waterlopen onder haar bevoegdheid heeft de afdeling Water (Vlaamse Gemeenschap) een strategie ontwikkeld van metingen, modelleringen en overleg. In hun meetnet worden in een 100-tal beken in Vlaanderen waterstanden en waterafvoer (debiet) gemeten. Om deze metingen te kunnen hanteren in modelleringen dienen ze gecombineerd te worden met neerslagreeksen. Deze neerslagcijfers voor de stroomgebieden worden op het Instituut voor Natuurbehoud door de Onderzoeksgroep Landelijk Waterbeheer berekend.

Ongeveer 150 vrijwilligers meten dagelijks de hoeveelheid regen die gevallen is. Uurlijkse neerslag wordt gemeten met een automatisch toestel (pluviograaf). De gegevens die uit deze toestellen en handmetingen bekomen worden zijn niet representatief voor het hele stroomgebied. Een regenbui op één plaats in het stroomgebied kan op een andere plek in het stroomgebied niet voorkomen zijn, of juist veel intenser. Om dit in rekening te brengen wordt de stroomgebiedsgemiddelde neerslag berekend.

Uit de analyse van de cijfers kunnen we besluiten dat vanaf 1998 alle jaren zeer nat waren, met als uitschieters 1998 en 2001 met gemiddeld meer dan 1000mm neerslag. In de figuur zien we dat het veel geregend heeft in de maanden augustus tot en met december. De hoogwaterperioden van september 1998 (gemiddeld 72 mm, maximaal 200 mm stroomgebiedsneerslag in 3 dagen) en december 1999 (gemiddeld 70 mm, maximaal 95 mm in 10 dagen). Januari tot en met mei waren voor de jaren 1997-2001 de droogste maanden.

Het Natuurrapport 2003 is uit!

Veel plant- en diersoorten blijven achteruitgaan in Vlaanderen, maar de belangstelling voor natuurbehoud neemt toe. Dit is de voornaamste vaststelling uit het Natuurrapport 2003. Het Natuurrapport 2003 werd op 20 juni 2003 overhandigd aan kersvers minister van Leefmilieu, Landbouw en Ontwikkelingssamenwerking, Ludo Sannen. Het Natuurrapport 2003 brengt een waaiende boeiende informatie over het Vlaams Ecologisch Netwerk, zure neerslag, het duurzaam gebruik van bossen, Rode Lijsten en nog veel meer! In september verschijnt bovendien een samenvatting met de belangrijkste informatie voor het brede publiek.

